

Rold Skovs Venner

VEJEN GÅR I SKOVEN IND,

skrev Kätthe i sin jubilæumsjulesang. Den kendsgerning er vi i Rold Skovs Venner særdeles glade for, idet vi derved får mulighed for at genoptage vore herlige traveture efter vinterens lange dvale.

I det smukkeste vintervejr, og med skoven smukt pyntet efter et let snefald, startede vi ud søndag den 8. marts på årets første tur fra Grøndalen i sydenden af Rebild Skovhuse.

Som så ofte før, stopper vi op ved skovløberstedet Klodholm, eller Kloholm som det hedder i daglig tale. Helge omtaler både det gamle, men nu forsvundne skovløbersted Grøndalshuset, og det bestående hus Klo'holm. Ved at studere den store danske ordbog har Helge fundet 3 betydninger af ordet klo. Det kan være en forhøjning, en stenklump i ler, eller et stykke øjetræ. Her er det mest sandsynligt, at navnet kommer fra kæmpehøjen lige bag huset.

Der er opstået et nyt dansk ord, som Helge elsker at hade, nemlig naturgenopretningsprojekt. Selve ideen er imidlertid god nok, og vi kommer da også forbi hele 2 projekter, nemlig en mose og en sø. Her benytter Helge lejligheden, til at fortælle om da han narrede Rold Skovs Venner til at lede efter en lignende sø.

Omtrent midt i skoven ligger der et foderhus, beregnet på at hjælpe dyrene når vinteren er streng. Her fortæller Helge om en tildragelse fra den gang man på Valborgsdag brugte at arrangere "Majbøgmorgenskovtur" heroppe, med morgenmad kl. 8. For at festliggøre arrangementet, skulle der både deltage spillemænd og folkedansere fra Rebild, men da ingen af disse var gode til at komme op om morgenen, måtte Helge trække tiden ud med at fortælle historier. Ja, endda så længe at han var lige ved at køre tom.

Imidlertid blev han opfordret til at fortælle historien om pumaen. Men som så mange andre, ville heller ingen i dette selskab tro på den. Helge fik dog fuld oprejsning, idet direktør Arne Dyhrberg fra Zoo i København var til stede, og denne kunne bekræfte, at de gipsafstøbninger, som var blevet taget af sporene, nøje stemte overens med de tilsvarende spor fra havens egen puma.

Vort næste stop sker henne ved resterne af Vierbøgen, men da sneen dækker den smule, som nu er tilbage af stubben, er der ikke meget at se. Man mener, at Vier var en tidligere skovrider her på stedet, uden at det dog er skriftligt dokumenteret. Men da også en af vejene oppe ved Troldeskoven kaldes Viergyden, er dette med til at bekræfte, at der er noget om snakken. På vej mod Hesselholt skov passerer vi stedet

hvor Helge så den omtalte puma. Og ud af hans to allerstørste oplevelser i skoven, blev dette syn kun overgået, da han engang så en kongeørn komme svævende på ganske nært hold. Som før fortalt,

Tegning af en skovdue.

betyder navnet Hesselholt, at området tidligere har været bevokset med træarten hassel. Dette fortæller igen, at hovedbevoksningen bestod af egetræer, idet disse lader lyset passere til gavn for underskoven. Man har for nylig fastslået, at bøgen indvandrede engang i 1500 tallet, hvorefter det gik meget stærkt med at disse blev en væsentlig del af den danske natur.

en lille rundtur passerer vi nok engang foderhuset, inden vi fortsætter sydover forbi de mange våbendepoter. Men Efter snart efter gør vi stop ved en 6000 år gammel stenbuste. Denne buste er med til at fortælle os hvor dybt inde i det nuværende skovareal, der har boet mennesker.

Helge gør opmærksom på, at man skal bare 600 m. længere mod syd for at finde den sidste grav, hvilket vil sige, at der herefter på intet tidspunkt har været ryddet for skov. Der går vi ned for at holde middagsrast.

Når man har det godt, går tiden godt, og da vi når hen i nærheden af Kremsets bøg, introducerer Helge resten af turen under ét, således at vi kan være tilbage nogenlunde til tiden.

Ruten vil, som så ofte før, gå forbi Røverstuen og Hestegraven, men herefter venter der os en stor overraskelse, som Helge dog ikke vil afsløre før vi kommer hen til stedet.

Da vi når frem til Lille Økssø mose, viser det sig at Buderupholm Statsskovdistrikt har opført et usædvanligt flot og solidt udsigtstårn i østsiden af mosen. Alle vore 106 deltagere var meget begejstrede for dette initiativ, og som følge af at grusvejen langs banen passerer lige forbi stedet, skal det nye tårn nok også vise sig at blive et populært udflugtsmål.

Henne ved tunnelen til Mosskovpavillonen kommer Marianne og Timber os pludselig i møde, således at vi kan følges det sidste stykke vej langs Store Økssø, og derfra videre op over den åbne mark mod Hedekrogen og Grøndalen. Det er særdeles hyggeligt og glædeligt at Rold Skovs Venner altid har Mariannes bevågenhed.

Konklusionen på årets første tur kan derfor kun blive: En rigtig herlig Rold-skov-tur. 12 km. lang, et flot vejr, et godt humør, og med mange muntre bemærkninger.

Tur 2.

I betragtning af at vi nu traver på 12. år, er det utroligt flot, at aprilturen blot blev den 4. tur nogensinde, hvor Helge har måttet bede fmd. om at fungere som turlleder.

Mødestedet var fastsat til Havedalspladsen ved Rebild Kirkevej midt på Buderupholmvejen. Men som en stor hjælp, havde Helge i forvejen lagt en rute ud på et kort over området, således at det for os blot var at følge denne ude i terrænet. Vi vælger at tage turen "avet om", hvilket betyder at vi starter med at gå gennem Bjergeskov ned mod vejen lige oven for Skeldal.

Her hører vi lidt om gravhøje i almindelighed, og om Bjergeskovs to Svinhøje i særdeleshed, men også om, at stedet tidligere har rummet en stor hejrekoloni, som dog nu er flyttet over i Rold Vesterskov. Den letteste måde at finde kolonien på, er at se efter resterne af grønne æggeskaller og hvide klatter nede på jorden, og hvis så træerne tillige er godt kalkede, er der en stor chance for at kunne få øje på rederne oppe i toppen.

Når man passerer Skeldal, passerer man også grænsen til Nørreskov, hvor vi fortsætter lige ud, til vi når det lille vandhul ved korsvejen op mod Langerumhus. Her skal vi høre lidt om de eneste to "Navnkundige Træer", der findes inden for det område, som dagens tur er henlagt til. Eller rettere sagt: Fandtes, for det ene af dem eksisterer nemlig ikke mere.

Men lad os begynde ved det smukke egetræ, som vi heldigvis endnu kan glæde os over, nemlig Buderupholmegen. Denne står lige i kanten af Buderupholmvejen, og det fortælles at vejen faktisk går i en bue uden om dette træ, fordi Jens Hvass nægtede at fælde det, da vejen på et tidspunkt skulle lægges om og rettes ud.

Lige i centrum for dagens turområde stod der tidligere et mægtigt træ, som folkeviddet havde døbt, Tykke Hedemand. Der var mange der troede, at det var opkaldt efter en gammel knark ude på heden ved Rebild. Kromanden Frimuth Engelst kunne dog fortælle, at der i 1898 ankom en umådelig tyk krobestyrrer til Skørping Gjæstgivergård. Hans navn var Adolf Emil Hedemann, og egnens barokke men karakteristiske humor medførte, at netop han kom til at lægge navn til dette træ.

Tidligere danselærerinde i Skørping, Gudrun Møller, kan også huske Tykke Hedemand fra sin barndom, og hun fortæller at træet var meget stort. "Vi skulle være seks børn for at nå omkring den".

Da vi har passeret Langerumhus, stopper vi op lige hvor vejen slår en lille bue uden om en gravhøj og en spejderhytte. Herfra er der en fin udsigt ud over det åbne land, der skærer sig ind som en kile mellem Brunebakken og Nørreskoven.

At Rebildområdet tidligt har været centrum for en kolonisering, er der her et synligt bevis på, idet der spredt ud over det smukke landskab, ligger den ene flotte gravhøj efter den anden.

Buderupholm Statsskovdistrikt rummer op mod 300 høje, men flere end 40 af disse er netop koncentreret her ved Rebild.

Turen går videre mod øst, og snart efter passerer vi Rebild Kirkevej, således at vi nu befinder os i Vedsted skov. Her gør vi et lille stop ved Vedstedhus for at se på planteskolevirksomheden der, men også for at fortælle hvor det er bedst at finde de blå anemoner. Det eneste punkt på det udsendte dagsprogram, som vi har måttet springe over.

Kort før Buderupholmvejen drejer vi ind gennem hospitalsområdet for at høre en smule om dettes skiftende ejerforhold og funktioner. Vi hører også lidt om den gamle, på en gang patriarkalske og matriarkalske ånd, der herskede på stedet, inden vi går hen forbi de gamle liggehaller, for også at se hospitalet fra forsiden, og for at komme ud på Himmerlandsvej gennem hospitalsparken.

Ovre på østsiden af Buderupholmvejen går turen straks mod nord forbi Ottrup mose, og netop som vi når skovbrynet, finder vi en dejlig sydvendt plads, der er fyldt med masser af stød.

Lige stedet for at holde middagsrast i det dejlige solskinsvejr.

Ved næste stop er vi nået frem til de smukke Bronzealderhøje. Ingen andre steder end som her lever de op til deres navn, idet de altid ligger dækket af et tykt lag bronzefarvet løv. Vi husker, at ligesom det var stenalderfolket, der byggede samtlige stendysser og jættestuer i Danmark, var det det efterfølgende bronzealderfolk, der ændrede på gravskikken, og indledte byggeriet af disse høje for ca. 3000 år siden.

Ikke så langt fra bronzealderhøjene finder man en stor sten, der har nøje tilknytning til Skørping hospital. Tuberkulose var nemlig en så frygtet sygdom i befolkningen, at patienterne ville gøre alt for selv at være med til at kurere den. Derfor opstod der snart den skik, at hvis man kastede en 10 øre ind i hulrummet under stenen, ville ønsket om snarlig helbredelse måske gå i opfyldelse. - Ønskestenen var hermed skabt.

Denne handling svarer egentlig ganske nøje til tiden, da folk brugte at besøge helligkilderne. Altså en form for afmagt.

De finske lotter, som var indlagt på hospitalet under krigen, gjorde det på en lidt anden måde, idet de lagde sløjfer oven på stenen med håbet om at måtte komme hjem til Finland igen.

Det nordligste og sidste stop på turen, sker lige efter vi er gået forbi beboelsen henne hos kulsvier Frode Jensen. Men da vi ikke har nogen aftale med ham i dag, bliver vi dog stående ude på vejen, hvor fra man også sagtens kan se ovnen. Princippet i en sådan ovn er faktisk det samme, som i de gamle miler. Det, det drejer sig om, er at bøgkævlernerne ikke skal forbrænde, men blot forkulle, således at der stadig er en høj brændværdi tilbage.

Hermed var turen slut, og mon ikke alle vore 99 deltagere bagefter sendte Helge en venlig tanke, fordi han trods sygdom havde lagt en sådan herlig tur tilrette for os.

Tur 3.

I dag den 17. maj, på Norges nationaldag, er alt tilbage ved det gamle. Turen skal foregå i den sydlige del af Rold skov, vejret er strålende, der er mødt 88 personer op, og bedst af alt - Helge er med os igen.

Inden vi lægger ud fra bålpladsen i Arden benytter Helge lejligheden til at fortælle lidt om den store bøg, som kaldes Kærlighedstræet. Denne står lige på hjørnet af grusvejen, men det har ikke altid været ene kærlighed det har drejet sig om. Thi under krigen dannede den, sammen med de andre store bøge, den perfekte ramme for at tyskerne kunne lave flyverskjul under de tætte kroner.

Heller ikke denne gang kan vi undlade at gå en tur ind omkring den kønne Hvass sø, som egentlig er en opdæmning af Hummelbækken.

Den navnkundige skovrider Jens Hvass vidste godt, at hans planer om at lave denne sø, ville blive alt for dyr for statsskoven, hvorfor han i stedet allierede sig med civilforsvaret om at lave dæmningen som led i en øvelse. Sådan skulle det gøres, og da projektet var færdigt, blev bredden af den nye sø tilplantet med eksotiske træer hele vejen rundt.

Helge slutter med at gøre opmærksom på, at vi kun har to egentlige vandløb i Rold skov, nemlig Lindenberg å, som løber mod nord, og så Hummelbækken, der løber den anden vej, nemlig mod syd.

Det før nævnte "Kærlighedstræ" og "Kærlighedsstien", som vi går på nu, er to sider af samme sag. Navnene er nemlig ikke helt tilfældige, idet området altid har været et yndet mødested for Ardens håbefulde ungdom. Helge mener at fødselsprocenten i Arden kommune må være særlig høj, netop pga. disse idylliske omgivelser.

Vi stopper op ved "Skovfogedbøgen", hvor Helge fremfører nogle betragtninger om at træerne er levende væsener, der skal have mad for at kunne leve. Nøjagtigt som vi skal det. For træernes vedkommende sker det i form af sollys, vand og luft, idet disse ved hjælp af den såkaldte fotosyntese, kan omdanne luft og vand til druesukker og cellulose. At det er nogle store mængder, der skal til, fremgår af at et meget stort træ kan forbruge helt op til 1 1/2 tons vand om dagen.

Helge mener også at træerne har en form for sjæl, og at de kan føle smerte. Man er faktisk i stand til at måle nogle svage elektriske strømme, hvis man klipper eller skærer i dem. Man skal derfor tænke på det enkelte træ som en personlighed, og ikke blot som en del af den samlede skov. Det, at man har nogle specielle yndlingstræer vil gøre, at man får et særligt forhold til hele skoven.

Vi bevæger os stadig mod nord, men snart stopper Helge igen op for at delagtiggøre os i et tankeeksperiment. Han vil nemlig tage os med på en hemmelig tur, fordi der ude i Australien er genfundet en uddød fyrretræslignende bregneart, hvilket er lige så stor en sensation, som da man fandt den blå fisk.

Disse træer/bregner levede for 30.000.000 år siden, men har til nu kun været kendt som forsteninger, indtil en forsker for ca. 10 år siden fandt dem i levende tilstand.

Da fundstedet var i Wolemi-kløften, har de naturligvis fået navnet Wolemi-pine, og selvom frøene ikke endnu må udføres fra Australien, er det Helges store ønske, at Rold Skovs Venner engang kan så nogle af dem i Skovhaven som en hyldest til gamle Jens Hvass.

Ved næste stop bliver Helge spurgt, om også de stedsegrønne træer skifter deres nåle. Han kan hertil svare, at alle træer taber deres nåle og blade. De fleste skifter dem efter blot et enkelt år, men der findes nogle enkelte nåltræer, der beholder nålene i op til 30 år, hvilket dog er en undtagelse.

Vi holder rast på et åbent sted lige nord for Ll. Økssø mose. Dette vue får Helge til at omtale det nye udsigtstårn, som de deltagere, der var med på årets første tur, dog allerede har taget i anvendelse. Helge fortæller ligeledes, at den forsvundne St. Økssø mose nu skal genskabes. Mosen lå lige vest for søen indtil 1941, men Jens Hvass blev, meget mod sin vilje, tvunget til at tilplante denne som led i at udnytte arealerne optimalt. Nu går tendensen heldigvis den anden vej, således at mosen skal genskabes som et (her istemmer alle i kor) naturgenopretningsprojekt.

Turen fortsætter mod Røverstuen, men vi gør dog stop ved Kremsets bøg og skovens flotteste cypres, nemlig den, som er moderen til alle de cypresser, der findes i Rold skov. At Kremsets bøg er kommet til at hedde Kremsets bøg, er sådan set en parallel til den gamle historie om mange andre af skovens markante træer. Jens Hvass havde givet ordre til at bøgen skulle fældes, mens Kremset gerne ville have den skulle blive stående. Til slut bøjede Jens Hvass sig - men så skulle den f. g. m. også hedde Kremsets bøg.

Henne ved Røverstuen giver Helge et kort resumé af røvernes virksomhed og fremgangsmåde, inden han giver ordet til fmd., der kan fortælle om en tilsvarende gruppe, som opererede oppe omkring Jyske ås i Vendsyssel.

Også denne sag var meget omfattende, og ved den efterfølgende retssag i 1841 blev der dømt ikke mindre end 181 personer. Den værste gruppe var tyvebanden fra Stagsted Hedehus, og da herredsfogeden i Sæby ikke var i stand til at stoppe dette uvæsen, tog befolkningen sagen i egen hånd. Det ender med at fire af Hedehusets beboere bliver slået ihjel. Men de syv personer, der havde været med til at begå mordene, blev alle benådede efter et ret kort fængselsophold, idet disse havde befolkningens retfærdige harme bag sig.

På den plads hvor Hedehuset havde ligget, blev der senere rejst en mindesten, og det specielle ved den er, at da morderne blev betragtet som folkehelte, står disses navne på forsiden, mens de myrdedes er henvist til bagsiden.

Nu var der blot tilbage at tage turen retur til Arden, og her var der rigtig mange, som blev tilbage på den store bål-, lege- og opholdsplads, så man kunne hygge sig sammen i det gode vejr med både kaffe og andet godt til ganen.

Tur 4.

En anderledes tur. Dette må være den rette betegnelse for turen til Trend skov den 14. juni. Anderledes fordi vores vært, skovejer Hans Kjeldsen var en mand med nogle utraditionelle meninger, om dette at drive en skov.

Inden vi skulle møde Hans Kjeldsen, lagde dagens turløder, Knud Andersen dog ud med at tage os med ud på en dejlig rundtur til både skov og strand. Vi starter med at gå langs hegnet, der adskiller den kongelige jagtejendom fra resten af skoven, og Knud fortæller om vores forsøg på at overtale Dr. Ingrid til også at lade turen foregå inde på jagtejendommen. Men den gik altså ikke, selvom vi endda havde medsendt den af vore turberetninger, der fortæller om hvordan Prinsessetræet i Rold skov fik sit smukke navn.

Henne ved selve "Kongeporten" benytter Knud lejligheden til at fortælle nogle historier om samspillet mellem de kongelige og egnens befolkning. Bl.a. om hvorledes en af de lokale beboere engang sagde til Knud: Det er ikke nødvendigt at du tager huen af for Kg. Frederik, du kan bare vinke, så er han vel fornøjet.

Vi fortsætter nu ned ad Kongeportvej, og videre forbi tandlæge J.A. Petersens landsted mod stranden, hvor vi standser lige ved Cimbrer-gården, der er ejet af FDF i Aars.

På dette sted er der en utrolig smuk udsigt fjorden rundt mod de bagved liggende øer og andre landskaber. Fra venstre mod højre ser man ude i horisonten Nordsalling, og Fur med bette Jenses høj og molerfabrikken "Skamol", så Mors med nordpunktet Feggeklit, og endelig Livø, Rønbjerg og Vitskøl kloster.

Vi hører også om den onde sagfører, der har blokeret adgangsvejen til stranden med både store sten, bomme og jordvolde, fordi han påberåber sig at have eneret til området. Den ejendom det er gået hårdest ud over, er netop FDF lejren Cimbrergården. FDF havde godt nok i begyndelsen fået en aftale om vejret, men da denne første periode var gået, kunne der pludselig ikke blive tale om en fornyelse. Lejren har nu stået ubenyttet hen gennem 3-4 år, hvilket kun kan siges at være særdeles urimeligt. Skammeligt at noget sådant kan lade sig gøre i vore dage.

Turen går nu tilbage til skoven, og snart kommer vi til at følge en vandledning, som viser sig at føre ind til en lejrplads med en permanent fyrplads placeret for enden af en lang række store teepee's.

Men her er også både borde, bænke og andre siddepladser omkring forskellige små bålpladser. Altså lige stedet for at holde middagsrast, og som en flot gestus, har familien Kjeldsen endda lavet kaffe og varme popkorn over ilden til os alle. Kunne det være bedre.

Hans Kjeldsen byder os herefter velkommen, og starter besøget med at fortælle om skoven og baggrunden for driften af denne.

For ca. 100 år tilbage lå hele arealet hen som hede, men jorden var så ringe, at der dårligt nok kunne vokse lyng, og efter en fallit måtte Landmandsbanken overtage boet, hvorefter Hedeselskabet gik i gang med at tilplante 100 td. land med granskov om året.

Efter en 3-4 nye ejerskaber, købte Hans Kjeldsens far så de 1500 td. land skov i 1928, men i de dårlige tredivere blev han dog nødsaget til at sælge ca. 400 ha. til kongehuset.

I 1967 bliver Hans Kjeldsen kaldt hjem fra Canada for at overtage skoven, men også han har haft sine besværligheder. For allerede samme år var der et stormfald, der stækkede ham

voldsomt, og under novemberstormen i 1981 væltede der 200 ha. af de 300 ha., der var tilbage. Eller 80 % af alle skovens træer.

Skovstyrelsen pålagde Hans Kjeldsen at plante stormfaldsarealerne til, senest med udgangen af 1985, men det hverken kunne, ville, eller havde han råd til. På længere sigt ville han dog gøre alt, for at der skulle blive skov igen, da det var hans levebrød. Dette tilfredsstillende ikke Skovstyrelsen, og der blev så tinglyst et påbud på ejendommen, om hvordan skoven skulle plantes til, hvordan der skulle sprøjtes osv.. Men Hans Kjeldsen nægtede at bruge kemikalier, da disse er lavet for at dræbe.

Efter at have kæmpet med Skovstyrelsen om dette i 15 år, kom der endelig et brev, der ophævede dette påbud, da det ikke var tidssvarende længere. Men i mellemtiden havde Hans Kjeldsen fået en dejlig løvskov, idet han ikke havde plantet, men blot sået en mængde birkefrø ud fra en flyvemaskine tilbage i 1985, og for at år siden kunne Skovstyrelsen meddele, at nu var tingene i orden. Hans Kjeldsens birkeskov har kostet 90 kr. pr. ha., mod normalt 35.000, således at han nu har et fint dækningsbidrag på disse.

Det er denne utraditionelle holdning til skovdrift og naturen, der har bevirket, at Trend skov er blevet kaldt "Den forbudte skov".

Da krisen og renten var allerhøjest i firserne måtte Hans Kjeldsen atter sælge 200 ha., herunder den bolig han havde haft gennem 25 år, til kongehuset, der ønskede at udvide jagtejendommens arealer.

For at få nogle ekstra penge i kassen, er der foruden udlejningen af jagten, også indrettet den teltlejr vi nu står i. Denne bliver lejet ud til alle mulige slags mennesker, og Hans Kjeldsen tager med glæde imod dem alle, herunder også Rold Skovs Venner. Det er nemlig pga. disse aktiviteter, at det har været muligt at beholde de resterende 100 ha. af skoven på familiens hænder.

Endelig omtaler Hans Kjeldsen jordbundsforholdene, som er ekstremt dårlige her på stedet. Men hvis man kan forbedre disse og få et bedre mikroklima, kan man også få bedre træer til at gro. Hvis bare man kan få selvsåede træer til at komme godt, som de gør på den fede og gode jord, så har man i princippet en evighedsmaskine. Man skal så skove lidt men tit, og ikke lave de store renafrifter, der jo også kræver omfattende brug af kemikalier.

Inden vi skulle ud på den efterfølgende rundtur, blev der nu lejlighed til at stille spørgsmål. Disse faldt livligt, og strakte sig lige fra anvendelsen af birketræ, over jagt på krondyrene, leje af teltlejren, til det begreb, der kaldes "urørt skov".

På vor vandring i området, standser vi første gang på et af de steder hvor skoven også væltede i 1981. Årsagen her var, at der engang i trediverne var blevet plantet nogle overskydende småtræer, som var af en alt for dårlig kvalitet. Hans Kjeldsen gjorde så det, at han allerede i december måned samme år, gik ind imellem det endnu uoparbejdede træ, for at så birkefrø ud på den måde, at han kastede disse højt op i vejret, så vinden kunne sprede dem.

Først næste forår blev det stormfældede træ oparbejdet, men frøene spirede fint, og resultatet er den løvskov man kan se i dag. Tre gange har man været inde for at udtyndet stykket, og dette har givet et dækningsbidrag på 800 til 900 kr. pr. ha. pr. gang. Det vil sige ca. 2.400 kr. pr. ha. i alt, hvilket faktisk er et ret fantastisk beløb i et skovbrugs økonomi.

Der er nu begyndt at komme andre træsorter imellem disse birke, som f.eks. ædelgran, men også eg og ahorn fordi Hans Kjeldsen gerne vil have nogle frøtræer.

Og her kommer vi til noget virkeligt smart. Hans Kjeldsen får nemlig lavet "sort arbejde", idet han har sat nogle foderhuse op, som han fylder med indsamlede agern. Så kommer skovskaden, men da den slet ikke kan spise så megen føde, flyver den ud og gemmer resten i skovbunden. På den måde får Hans Kjeldsen spredt 600 kg. agern om året. Han skal nu blot huske at fodre fuglene med majs om vinteren, så de ikke flyver rundt for at finde de gemte agern igen.

Man må sandelig sige, at dette er en utraditionel, men genial tankegang om dette at drive skovbrug.

Lidt længere fremme standser vi ved en lille mose, hvor man i de omkringstående træer kan se en stor duehøgerede. I dag, hvor der bliver sat så mange redekasser op, var det faktisk en stor oplevelse at se disse lådne hoveder stikke op fra en naturlig og af fuglene selvbygget rede. På et tidspunkt kommer Hans Kjeldsen ind på, hvorfor det er så svært at omdanne en hede eller granplantage til en frodig løvskov. En medvirkende årsag kan være de såkaldte mykorrhiza bakterier. Der findes nemlig to slags, og de onde sidder på rødderne af lyng og grantræer, hvorimod de gode sidder på brændenælder og løvtræer. Det er således vigtigt at få ændret på jordbundsforholdene for derved at fremme betingelserne for at lave en frodig blandingskov.

En sådan skov er nemlig både sund, og den står stabilt. Hvis man ser på en gammel herregårdspark eller en præstegårdshave, er der aldrig noget som vælter på en gang. Der falder lidt ned engang imellem, men selve træerne bliver som regel altid stående.

Under denne rundtur kommer vi også ind på mange andre ting. F.eks. at tilskud til skovdriften egentlig er af det onde, fordi dette er med til at forhindre folk i at tænke kreativt. Vi hører om sankere, der giver en højere pris for tørt træ, som alligevel er gået ud pga. angreb af typografbiller. Om hvorledes noget af birketræet bliver til de foderhuse vi kan købe i supermarkedet. Også pollen og allergi bliver berørt, ligesom vi kommer ind på skovflåter, der kan være angrebet af burrelia-virus. Hvis man får en sådan på sig, skal den væk inden der er gået et døgn, da den ellers vil gylpe maveindholdet op, så den kan fortynde, men dermed også forurene vores blod.

Hans Kjeldsen fortæller om det at fjerne flis fra skoven, hvilket han er en meget stor modstander af. For hvis man lægger flis ud, fordi det er godt for havens træer, må det jo være lige så dårligt for skovens. Og helt galt bliver det jo, hvis man bare brænder det af. Det var også en overraskelse for mange af deltagerne, at prisen på et, for denne skov ret stort træ på 2 kubikmeter, blot er på 800 kr. Alle troede at det var meget dyrere.

Endelig taler vi om hvorfor man ikke længere hører så meget om SO₂ angreb på træerne. Det var tidligere et stort problem, fordi man importerede nogle meget dårlige træer fra Rumænien, der havde en ringe modstandskraft. Men at problemet også er blevet mindre, skyldes tillige at man efterhånden har fået bedre styr på røgrensningen.

Herefter var rundturen slut, men ved tilbagekomsten til lejrpladsen var der atter brygget varm kaffe til os alle, således at vore 66 deltagere kunne hygge sig endnu en stund, inden man skulle tage af- sked efter en utrolig dejlig dag.

Fmd. benyttede da også denne lejlighed til at sige familien Kjeldsen tak for en særdeles positiv oplevelse. Det, der nok gjorde det største samlede indtryk, var at møde en mand, der arbejdede *med*, og ikke *mod* naturen.

En personlighed fylder 60.

Tænk, da "forløberturene" for Rold Skovs Venner blev startet op i marts måned 1987, var Helge blot en ung mand på 48 år, og nu fylder han så de 60.

Han skal naturligvis have en hilsen fra hans store fan-klub, Rold Skovs Venner, men også turudvalget, ønsker at sige ham personligt tak for vort gode samarbejde gennem mange år.

Men da vi havde erfaret, at Helge, som følge af andre store og glædelige familiemæssige begivenheder, ønskede at holde lav profil på selve dagen, sendte vi blot Carsten, Knud og fmd. hjem på Stendalsvej, for på alles vegne, at overbringe vore hilsener i form af lidt mund-godt til både Helge og Marianne.

Der skal dog også lyde et stort tillykke i både skrift og tale. Og tillige en stor tak for samarbejdet gennem de mange år, vi glæder os meget til nye og spændende oplevelser.

(Der er her indskudt en fotokopi af en artikel med omtale af Helge)

Tur 5.

Med Knud som turleder, drog 66 glade Rold skov-venner søndag den 6. september ud på en kombineret bus- og travetur til Flyndersø, Stubbergaard sø og Sevel kro.

Turen starter fra Aalborgshallens parkeringsplads i en flot dobbeltdækkerbus fra Hjørring turistfart, som vi som sædvanlig havde lejet gennem Frank Hansen i Arden.

På trods af, at Knud lovede ikke at sige noget under hele køreturen til Skive, bryder han alligevel dette løfte, idet han introducerer turens emne ved at læse op af Acthon Friis: "De jydernes land". For her handler et af afsnittene netop om rakkere, kæltringe og tatere på Flyndersø egnen.

Traveturen er delt i to halvdele, således at formiddagsturen går langs Flyndersø og eftermiddagsturen langs Stubbergaard sø. Vi skal starte ved Flyndersø's smalleste sted, der pudsigt nok kaldes Snævringen. Men først holder vi dog lige ind ved nordenden af søen, hvor vi går en lille tur ned til et højdepunkt, så vi kan nyde den flotte udsigt ud over både søen og landskabet. Knud siger, at det største aktiv på stedet egentlig blot er naturens skønhed, men han kan dog fortælle, at den 8 km. lange Flyndersø er opstået i form af nogle mægtige dødis-huller, som de omkringliggende kilder så efterfølgende har gjort vandfyldte.

Nede fra Snævringen starter så den egentlige tur på søens østside, hvor er der anlagt en spændende natursti. Denne går gennem en bevoksning, der mest består af forkrøblede egetræer, som var det i en troldekov. Lige stedet hvor fantasien kan få frit løb med forestillinger om en tåget efterårsdag, hvor, om ikke de underjordiske, så dog tatere og natmandsfolk kan dukke op alle vegne.

På en åben skråning længere fremme, skal vi dels holde frokost, og dels møde fhv. skoleinspektør Magnus Vistisen, som snart skal vise sig at være en fremragende fortæller.

Han starter med at fortælle om dette smukke naturområde, som tillige er meget stort.

Flyndersøen er som nævnt 8 km. lang, og der er hele 31 km. rundt om den. Der findes faktisk et helt system af søer, og går man lidt længere mod syd, kommer man til Stubbergaard sø, som er noget ganske særligt ved at man går langs nogle meget høje skrænter. Både Jeppe Aakjær og Marie Bregendahl har omtalt egnen meget rosende, Jeppe som det herligste stykke Danmark han kendte.

Også forfatteren Thomas Lange har skrevet om denne egn, men han var på en gang både betaget og frastødt af egnen, fordi den var så fuld af mystik.

Han har således fortalt en historie, der foregår på både den store herregård Estvadgaard og her ved søen. To af gårdens karle ville engang ned til søen for at skyde ænder, men de havde beklageligvis ingen båd til rådighed. Pludselig så de dog begge en båd ligge ude i vandet, men da de kom nærmere, viste denne sig dog blot at være et fata morgana.

De blev selvfølgelig begge skuffede, men lidt senere så de atter en båd liggende ude i søen, og denne gang lidt nærmere mod land. Den ene kastede nu en sten mod båden, som da også godt nok gav resonans, hvilket betød at den var god nok. Han svømmede derfor ud til båden, men i det samme han nåede derud, var den bare væk, således at både båd og mand nu var forsvundet ned i søen.

Hans makker råbte selvfølgelig op, hvorefter han først løb, og senere red efter hjælp, men både mand og båd var og blev væk. "Sådan en oplevelse kan man få ved Flyndersø", siger Thomas Lange. "Det er et stygt sted".

Magnus Vistisen går nu over til at fortælle om forne tiders rakkere, der har holdt til her omkring søen. Stedet hvor ingen såkaldte "normale" mennesker ville komme.

Det, der er det usædvanlige er, at Magnus Vistisen har rede på sammenhængen mellem alle egnens rakkerfamilier. Det er mere almindeligt at høre nogle spredte træk om enkeltpersoner, men her skulle vi komme til at opleve at følge en hel familie gennem en årrække. I denne beskrivelse dog i en meget forkortet udgave

Det hele startede egentlig i Rønbjerg i 1774, hvor der i en lille hytte boede den tidligere natmand fra Skive, Morten Hansen og hans kone Kirsten. Morten Hansens førstefødte søn, Abraham Mortensen blev stamfar til 11 børn. Hans kone, Anne Sophie fødte de syv, og en med-hustru de resterende fire. Heraf skal vi især høre om tre af sønnerne: Anders, Hans og Jens Frederik.

Abraham Mortensen, der var både stor og stærk, var meget hård overfor sine børn. Men han lærte dem alt hvad de skulle kunne, lige fra at sætte glas ind i blyindfattede ruder, rense og reparere kakkelovne, flå selvdøde dyr, og sidst men ikke mindst, at bruge et skydevåben.

Anders, den første af abrahamsønnerne, som Vistisen omtaler, var lige så stor og stærk som sin far. Han havde et anstrengt forhold til sognefogeden, Chr. Lidegaard, fordi denne ville have rakkerne til at arbejde, i stedet for bare at få penge udbetalt. På et tidspunkt havde Anders endog truet sognefogeden med en stor kniv, uden at det dog var blevet ført ud i livet. Et par år efter blev sognefogeden så syg, at man troede han skulle dø. Anders mødte da op på gården for at tale med ham i enrum, hvilket i første omgang blev ham nægtet. Sognefogeden havde imidlertid hørt hvem det var, og kaldte ham ind. Hvad de to modparter talte om ved ingen, men fra da af var de forsonede. På trods af at det havde set sort ud kom sognefogeden sig, og selv om det ikke var passende, var han og Anders blevet venner for livet.

Vistisen fortæller nu om den næste søn, Hans. En stor lebendig kæltring, som blev gift med datteren af natmanden i Ryde, Ingeborg. De fik en masse børn, men kun to sønner overlevede. Den ene af disse blev kaldt Hans Christian, og han giftede sig med Else Katrine Pedersdatter ovre fra Vognsild i Himmerland. Hun blev dog aldrig kaldt andet end Mimme, Trine Smut eller Bette Smut.

Hun var meget smuk, og tillige god til at tigge. Jeppe Aakjær har sagt, at hun var den vildeste uldtigger i både Ringkøbing og Viborg amter.

Mimme og Hans Christian blev meget forelskede i hinanden. Men Gammel Hans havde dog nær ødelagt det for dem, idet han, efter gammel skik, tog sine rettigheder hos hende på selve bryllupsnatten. Et sådant rakkerbryllup foregik ved at man kastede kæp. Denne ceremoni skulle helst foregå ved en korsvej, hvor kvinden først kastede sin kæp, hvorefter mandens så skulle lægge sig over denne på tværs. Hvis dette ikke lykkedes, blev brylluppet udsat til en anden dag. Der var her ud over mange andre ritualer, ceremonimesteren lod brudeparret gennemføre, inden han til slut kunne erklære: "Så får'et fanden rassem hold' så læng' det kan".

For Mimme og Hans Christian holdt det dog livet ud til Hans Christian døde engang i 1880'erne, hvorpå den ukuelige Mimme atter blev gift ikke mindre end tre gange. Første gang med Christian Aardestrup, som døde efter blot 5 år. Derefter med sin første mands lillebror, kaldet røde Anders. Også han døde fra hende, men Mimme havde dog mod på at gifte sig endnu engang.

Denne gang skulle det være med en lille rødhåret mandsling oppe fra Vinderup kanten, ved navn Mads. Og som noget nyt, havde Mimme sat sig for at brylluppet skulle foregå i kirken. Præsten prøvede at snakke hende fra det, pga. en aldersforskel på ikke mindre end 20 år. Men Mimme holdt på sit, så det blev som *hun* ville.

Mimme døde knap 80 år gammel, og da præsten godt vidste at Mimme var meget ærekær, sørgede han for at begravelsen kom til at foregå på en søndag, så hun dermed kunne få et stort følge.

Den sidste vi skal høre om af abrahamsønnerne, er Jens Frederik. Lige som faderen og brødrene var også han stor og stærk, men han brugte sine kræfter betydeligt bedre end disse.

Han blev sent gift, men nåede alligevel at få en hel del børn inden hans kone, Johanne døde, hvorefter han giftede sig med søsteren.

Jens Frederik formåede at hæve sig til at blive husmand, og samtidig drive en slags kro. Men han havde også to store fordele, konen var nemlig god til at brygge øl, og så havde han tillige en brønd med noget isnende koldt vand, således, at selv på de hedeste sommerdage var hans øl altid dejligt koldt.

På et tidspunkt blev kirkeejeren i Estvad bange for at få for store vedligeholdelsesomkostninger, hvorfor han solgte ud af inventaret. Jens Frederik købte 2 store engle i mandshøjde, samt tillige nogle små Nikodemusser. Englene blev anbragt i hver sin side af indkørselen til gården, og hen over disse blev der så anbragt et stykke buet træ. Herpå sad der så en af de små Nikodemusser med et sværd i hånden, således at dette kunne svinge rundt i vinden.

Magnus Vistisen slutter med at fortælle en historie om en nytårsfest i egnens mølle, med alt hvad dette indebar af stridigheder og slagsmål mellem rakkerne og den øvrige befolkning.

En af rakkerne fik benet i klemme i døren, så kødet var knust helt ind til benet, og en anden fik en fork i ryggen, så denne sad fast mellem skulderbladet og ribbenene. Efter megen møjle blev forken dog til sidst trukket ud, hvorefter den skadeslidte slog sin redningsmand ud. Ved et efterfølgende politiforhør blev rakkeren spurgt hvorfor han havde slået manden ud. Var du da ikke glad for det? Svaret var: "Jow a var endda glå' ve' ham, men det vared' sgu for læng".

Efter disse spændende historier tager vi nu en foreløbig afsked med Magnus Vistisen, og begiver os ud på det sidste stykke vej, til vi når ud til Sevel vejen. Her venter bussen på os for at køre os ned til sydenden af Stubbergaard sø, hvorfra anden halvdel af turen skal starte.

Inden vi lægger ud på denne tur, skal vi dog lige have en pause til at hygge os, mens vi samtidigt bliver ladet op med lidt flydende brændstof. Det var vist nok ikke meningen, men der var da et par enkelte stykker, der nåede at få en til begge ben.

Også denne tur foregår langs den østlige side af søen, men i modsætning end ved Flyndersø, forløber det første stykke vej gennem et ret åbent terræn langs nogle meget høje skrænter. Snart efter kommer vi dog til at gå langs den sydlige del af Stubberkloster plantage, der viser sig at være indhegnet, fordi der findes en flok vildsvin i området. Dette hegn leder os faktisk helt ned til søbredden, som vi nu følger til vi når frem til et åbent område. Herfra er der en fin ud-sigt over til det gamle Stubberkloster, hvorfor Knud stopper op for at fortælle lidt af dettes historie.

Stubberkloster, der er nævnt allerede i 1268, blev bygget som et nonnekloster til Benediktinerordenen. Efter reformationen blev klosteret overtaget af Kronen, og i 1547 videresolgt til Iver Juel, der oprettede hovedgården Stubbergaard. Denne blev dog senere flyttet op til sin nuværende plads, hvilket vistnok skete i 1797. Det gamle kloster er nu helt borte, med undtagelse af kælderens. For at beskytte denne, er der dog senere blevet lavet en overbygning i form af en meget flot tagkonstruktion.

Da vi atter er kommet til skovs, går vi i den nordlige del af Stubberkloster plantage, hvor vi efter et stykke vej møder åløbet, som forbinder Stubbergaard sø med Flyndersø. Her ligger der to små bådehuse, og der er tillige en lille træbro, således at vi kan fortsætte over mod Hellesø og videre op til Sevel vejen.

Her må vi sige at bibelens ord, om at de sidste skal være de første, kom til at passe. For den store fortrop valgte nemlig den sti, som efter bådehusene går til venstre og dermed i en stor sydlig bue over til Hellesø. Den lille bagtrop valgte derimod den højre og korteste, og derfor hurtigste sti over til søen.

Belønningen til de sidste, som altså kom først, var at disse havde ekstra lang tid til at kunne nyde de kolde drikke, der blev serveret til alle, for at vi dermed kunne imødegå dehydrering efter en samlet travetur på ikke mindre end 15 km. ialt.

Efter dette pust var vi klar til at køre hen på Sevel kro, hvor Hanne og Knud havde bestilt en spændende menu. Nemlig såkaldte Øl-bien. Disse består af rewlisbien å grønkål å broun katofler, og som dessert kunne deltagerne så derefter frit vælge imellem at få is eller Irish Coffee.

Vi havde den fornøjelse, at Magnus Vistisen og hans kone havde sagt ja tak, til at komme og spise sammen med os. Det var meget hyggeligt at være sammen med dem begge, og som en festlig afslutning på dagen, fik vi endda lov at høre endnu nogle fortællinger om de gamle rakkere på Flyndersøegnen.

Magnus Vistisen vælger at fortælle noget om rakkere Jørgen Akselsen og hans kone Sidsel Marie. Disse boede ovre på Vroue bjerg, der ligger på østsiden af Karup å. Jørgen Akselsen var herredsrakker, hvilket indebar at han havde det overordnede ansvar for at folks selvdøde dyr blev flået og slæbt hjem til rakkerhytterne. Hans nærmeste nabo var præsten i Vroue, for hvem stanken kunne være meget ubehagelig, især om sommeren når det var varmt.

Jørgen Akselsen og Sidsel Marie havde mange børn, og engang de skulle have barnedåb kom det til stridigheder, fordi 3 af slægtens kvinder, som alle hed Ingeborg, ikke havde fået ordentlig besked om hvem der skulle bære barnet. Den ene af dem vandt dog striden om at bære, mens en anden sad nede i kirken og skældte og råbte: "Gi' fanden må lam' dæ' di' lie' kjælling".

Det med at råbe var åbenbart ikke så usædvanligt, for en anden gang da en dreng, som hed Abraham, skulle konfirmeres, sad moderen nede på rakkerbænken og råbte: "Kom no Abraham, kom no Abraham, a ve' do ka".

Mange af de rakkere, vi har hørt om tidligere i dag, søgte ofte til rakkerhuset i Vroue, idet Jørgen og Sidsel Marie holdt nogle vældige fester. Engang da der gik en lille pige og vogtede får nede for Vroue bjerg, kom hun styrtende hjem til sin mor og råbte: "A hå' sit sejsten någen rakkere". Moderen spurgte om hun kunne kende nogen af dem. Ja det kunne hun da sagtens, selv om de ikke havde tøj på, for der var både Røde Anders, Klimmer Morten, Skrå Stine, Bette Smut og mange andre. Årsagen til at rakkerne var nøgne var, at de i det gode sommervejr smed tøjet for at blive befriet for deres lus.

Jørgen på bjerget kunne godt blive stor i slaget når han havde fået et par snapse. Han og Sidsel Marie boede i den nordre ende i et af kommunens huse, mens en anden familie boede i den søndre ende. Jørgen kunne da rejse sig og slå i bordet og råbe: "A er torden drøwt mæ' mand i det her hus". Men så satte han sig ned og fjøede forsigtigt til: "I hver' fald' i den nær' end".

Hvad maden angår var der egentlig kun to ting som talte til en sådan rakkerfest, og dette var en rakkeræggekage og tilhørende blankes. Altså brændevin. Opskriften på æggekagen var såre enkel, nemlig to snese æg og et pund flæsk.

Selv om det mest var kvinderne, som stod for madlavningen, kunne nogle af mændene dog godt hjælpe til. F.eks. kunne Klimmer Morten blive betroet at få æggenes indhold ud i fadet, hvilket skete på den måde, at han trykkede hul på begge ender af ægget, for derefter at blæse indholdet ud i fadet, uden at tage småligt hensyn til at stumper af den skrå han havde i munden også røg med.

Når en af da andre rakkere stod for kogekunsten, skete det at denne brugte hundefedt. Det var jo sådan, at der også var hundekadavere mellem de dyr, som rakkerne skulle trække skindet af, og ofte benyttede man sig bagefter af det som var tilbage. Manden brugte hundefedt, fordi det som han sagde: "Det giver såen' en gue' forfriskels' i æ smag".

Disse sammenkomster var dog ikke kun for at feste, man mødtes også for at søge trøst hos hinanden, og stive hinanden af. Gæsterne var dog ikke ædru når de gik derfra, og tilbage sad så Sidsel Marie og Jørgen på æ bjærg. Man har nok diskuteret hvor elendigt de levede, og nu sad Jørgen så tilbage med smerten og syntes det var uretfærdigt som de blev behandlet. Sidsel Marie heppede på ham: "Det er rigtigt Jørgen hva' do sejer, det er rigtigt".

Engang endte det med at Jørgen gik udenfor i den bare natskjorte og råbte ned mod Vroue by: "A vil ski' på både æ herredsfoged, æ sognefoged, æ præjst, æ degn og æ fattigforstander.

Disse var jo mennesker, der var hans naturlige fjender.

Da dette havde stået på nogle aftener kom sognefogeden for at belære ham om, at sådan skulle man ikke bære sig ad. Han blev endda stævnet til herredsfogeden, som gav ham to dage på vand og brød. Efter denne oplevelse tog Jørgen hjem til Sidsel Marie som en fredelig mand, der ikke mere udæskede øvrighederne.

Jørgen og Sidsel Marie havde et barn, som var lidt anderledes end de andre. Man sagde at han fik patten til han var syv år, hvilket ville sige, at han selv kunne stå op og tage den.

Engang da der kom en fremmed rakker ind i huset lige mens dette stod på, kom denne til at grine sådan at han hostede af det. Det var dog ligegodt det sjoveste han havde set længe.

Drengen, der stod og suttede på sin mor, slap tutten og så over på den fremmede, og så sagde han: "Går der nøj fra dæ".

Da Jørgen lå på sit dødsleje, var der en af de fromme mænd i Vroue, der ville gå op for at redde hans sjæl. Jørgen hørte pænt på ham, men da der var gået et stykke tid, så sagde han: "Ve' do' hva', do' ka' godt spår dæ'. A ska' sej' dæ' en ting, når folk hår døvet så møj' her nede på æ jord, som A hår, så ka'en kuns ha' no'et bejjer i vent".

Det var det, som Jørgen troede og døde på. Sidsel Marie levede endnu i mange år derefter, men hun måtte klare sig ved at gå rundt til de skiftende markeder, hvor hun tiggede og sang.

* * * * *

Dette var så den sidste beretning om Flyndersø egnens rakkere. Det var både nogle muntre og spændende historier, men også nogle historier, som gav stof til eftertanke. Der var god grund til den tak, som Knud gav Magnus Vistisen og hans kone ved at overrække dem nogle gode flasker til en hyggelig stund.

Fmd. kunne herefter slutte dagen af med at sige tak til både Magnus Vistisen og frue, samt Hanne og Knud for den oplevelsesrige dag, de havde arrangeret for os. Som det sidste punkt kunne han også bringe en hilsen fra Helge, samt Christine og Kent, idet deres fine takkekort til Rold Skovs Venner, efter henholdsvis den runde fødselsdag og deres bryllup, blev læst op. At vore medlemmer var mætte efter en oplevelsesrig dag, fik vi et håndgribeligt bevis på i bussen hjem: Der var meget stille hele vejen til Aalborg.

Tur 6.

Ret til ændringer forbeholdes. Denne regel måtte vi i høj grad tage i anvendelse på den tur, der søndag den 18. oktober skulle have fundet sted fra Skinbjerglund, via Lindenberg å, til Volsted plantage. For det første havde der om lørdagen været et så forrygende efterårsvejr, at vi havde været tæt på at aflyse turen, hvilket da også betød, at Helge måtte melde fra af hensyn til både helbred og presserende skrivearbejde. For det andet var der ikke bare fugtigt nede i engen. Nej, der stod en halv meter vand overalt, hvilket indebar at de eksisterende spange ikke var til megen nytte.

Imidlertid har Nordjyllands amt, som led i en ny cykelrute, etableret en bro over åen ved Birkeholm nord for Gl. Skørping. Løsningen var derfor at vende bilerne, således at turen kunne udgå fra dette sted. Hermed måtte vi dog følge landevejen mod Volsted, inden vi nåede frem til selve plantagen. Dette indebar, at vi nu for alvor kunne mærke hvordan vejrliget havde forandret sig fra vand i kaskader, til klart solskin med kolde og skarpe vinde.

Men brodden blev dog hurtigt taget af kulden, da vi havde drejet fra ad den grusvej, der går ned mod Trindbakhus. Dette var efter forslag fra to af vore medlemmer, som kender området særdeles godt. Nemlig Frode Pedersen, der har haft fast bolig-, og Børge Nielsen, der har haft sommerhus i området. Vi måtte da også give dem ret. Det var bare skønt at gå her langs skovbrynet ned mod ådalen, hvor også Trindbakhus dambrug ligger placeret.

Lidt længere fremme skærer der sig en ret dyb kløft ind i det høje terræn, hvor vi stopper op for at høre lidt om hvorledes området så ud, da Børge Nielsen begyndte at komme her for ca. 50 år siden.

På dette tidspunkt lå hele arealet bare hen som lyngbakker, men idag er det meste tilplantet med skov, der går helt op på den nordre side af Flamstedvejen. Børge Nielsen husker ligeledes, at gamle folk har fortalt om hvordan slugten opstod ved et stort sandskred for ca. 100 år siden. Ligesom nu, i det særdeles våde år 1998, stod der også den gang meget vand i bakkerne, og dette bevirkede, at sandet lige pludselig gik i skred og forsvandt ud i engen, hvor man endnu kan påvise dette som en svag banke. Børge Nielsen kan huske, at kløften endnu

stod med nøgne sandskrænter uden nogen form for bevoksning, helt op til et halvt århundrede senere.

Vi fortsætter her på grænsen mellem skoven og engen, og sandelig om vi ikke lige pludselig finder en dejlig solbeskinnet græsskråning, der tillige ligger fuldstændigt i læ. Dette var lige stedet for at holde rast. Både for at spise vore klemmer, men også for at nyde den smukke udsigt ned over engen, og videre over åen til Skindbjerglund og skoven ved Gerding.

Herefter går turen videre, først mod nord og senere vestover, således at terrænet stiger tilstrækkeligt til at det kan mærkes på kondien. Der er flere, som bemærker at skovvejene er godt befæstede med gamle fliser og andet fast materiale. Både Frode Pedersen og Børge Nielsen kan fortælle, at årsagen til dette er, at det meste af området er ejet af firmaet Berg Bach, og at den nu afdøde entreprenør Berg Bach ville have det således at han let kunne køre gennem skoven, uden at han sad fast i det løse sand, som bunden for det meste består af.

En anden årsag til at Børge Nielsen husker hvor sandet der tidligere var, er en følge af en episode under krigen, hvor Børge Nielsen og hans bror blev taget af tyskerne. Sagen var at Børge Nielsen havde været patruljefører hos KFUM spejderne under tropsfører Niels Erik Vangsted, der som bekendt blev dræbt under en aktion i august 1943. Dette betød at tyskerne efterfølgende var interesseret i at tale med Børge Nielsen, hvorfor de først afhentede hans bror i dennes hus ovre i Flamsted plantage, således at han kunne vise vejen til det sted her i plantagen, hvor Børge Nielsen havde sit hus.

Børge Niensens bror forsøgte at forsinke tyskerne, ved netop at lade dem køre op af den sandede vej vi nu står på. De sad da også fast et par gange, men dette var jo ikke i sig selv nok til at advare Børge Nielsen. De blev derfor begge taget med til Kong Hansgades arrest og derfra til Højskolehjemmet på Boulevarden i Aalborg. De to brødre formåede dog at holde stand uden at sige noget, således at tyskerne efter nogle dages forløb opgav at få noget ud af dem. Mærkværdigvis blev de to brødre omsider sluppet fri, og en uge senere var de begge bragt i sikkerhed i Sverige.

Børge Nielsen fortæller også om en anden episode nede fra KFUM bygningen i Danmarksgade i Aalborg. En aften hvor der var luftalarm var nogle af de store spejdere gået op på loftet, hvorfra de gennem tagvinduerne kunne følge nogle flyvere, der var på vej ud til lufthavnen. Pludselig stod der nogle af de officerer, der boede inde ved siden af i naboejendommen, det daværende Birks hotel, oppe ved siden af dem. De havde selvfølgelig en mistanke om at de unge KFUM spejdere var oppe for at signalere med deres lommelygter, hvorfor disse omgående blev vist ned på kontoret på 1. sal. Mens de ventede på at blive afhørt, var en af spejderkammeraterne, som må have sagt noget der ikke passede de herrer officerer, for Børge Nielsen mindes aldrig nogen sinde, at have set en tysker vende sig så hurtigt med en ladt pistol i hånden. Alle klarede dog heldigvis frisag, og slap fra episoden med livet i behold.

Som tidligere nævnt, havde vi måttet gå en forholdsvis lang strækning inden vi nåede til skovs, hvorfor der naturligvis var lige så langt tilbage. Det første stræk går dog opad langs skovbrynet mod Volsted vejen, men så såre vi var kommet op på denne, fik vi atter den skarpe vind at føle. Det handlede derfor blot om at trave til i et passende tempo, og da det for det meste nu gik en smule ned ad bakke, varede det heller ikke længe inden vi atter kunne passere broen over en bredfyldt Lindenberg å.

Trods ændringerne i programmet, kunne vore 55 deltagere dog ikke sige andet, end at de havde fået noget for pengene. En samlet travetur på hele 15 km. Og så var der endda et par stykker, som kom til at køre på Røverstuen for at drikke chokolade. Eller var det mon en lille tår øl?

Tur 7.

Vi er nu nået frem til den 15. november, og efter at have foretaget en del afstikkere til andre spændende skovområder gennem indeværende år, er vi endelig vendt tilbage til vor kære Rold skov. Turen skal foregå fra Bjergeskov og via Ll. Blåkilde, Slettingen og Langerumhus til Nørreskov.

Man må dog konstatere, at året 1998 skulle gå hen og blive det vådeste gennem flere år, hvilket denne weekend da heller ikke er nogen undtagelse fra. Dette har da også den konsekvens, at der "kun" møder 56 personer op til turen, der starter med en skøn blanding af sne og slud. At den så skulle komme til at slutte i dejligt solskin, er jo en anden sag.

En munter og veloplagt Helge indleder med at give en forklaring, om at turen meget nøje er beregnet til at strække sig over 7.771 meter, hvilket senere får fmd. til at spørge, om dette er uanset, om Helge kan finde den rette vej eller ej.

Vi havde naturligvis ikke kunnet se nogle fruesko pga. årstiden, da vi passerede indhegningen på vejen ned mod ådalen, men Helge synes at det er "godt", at der nu er sat standere op med billeder af blomsterne, samt forklaring om at det var plantør Jens Brüel, der fandt disse tilbage i 1884. Der er dog ikke mange blomstrende planter tilbage her på stedet, men heldigvis har man fundet et andet med masser af blomster. Dette sted må ikke røbes, men så vidt vides, skal man da vistnok følge åen et stykke medstrøms.

Fra det sted på vejen, hvor vi er stoppet op, kan man tydeligt se at den nuværende bakkeø, Skadsholm, tidligere har været en ø i den arm af stenalderhavet, der engang gik helt herved i skoven oppe fra Limfjorden. Dette får Helge til at fortælle noget om topografien, men også noget om en af stedets tidligere beboere, fru Agnete Gjern, der var datter af godsejer Dahl på Buderupholm.

Fru Gjern var en stærk personlighed, der stadig som enkekvindene kørte rundt i omegnen i sin gamle Ford `29. Hun ønskede også at blive boende sit flotte norske bjælkehus med græstørn på taget, der tillige var fyldt med uvurderlige antikviteter. Men hun blev dog så gammel, at hun til sidst måtte tage ophold på plejehjemmet i Skørping. Efter hendes død blev huset desværre brændt ned som led i en stor brandøvelse, idet man ikke mere ville have at stedet skulle være beboet af mennesker, men bare skulle henligge som naturområde.

Turen fortsætter ad grusvejen hen mod Lille Blåkilde, og da vi er kommet fri af træerne, stopper vi op for at nyde udsigten ned over åen og videre ud over terrænet på den vestre side. Her ser man bl.a. Buderupholms gamle mejeri, der nu er indrettet til beboelse. Men også Lundehuset, som engang husede malkepigerne fra Buderupholm, og derfor blev kaldt Lusitania pga. de mange lus. Nu er stedet beboet af arkitekt Erik Eriksen, der er ejer af Røverstuen i Rebild, hvor vi glæder os til at skulle holde "julefrokost". Længst mod syd ser vi et lille hvidt hus uden tag. Det var her Danny Druehyld boede med sin datter, da de lige var kommet til egnen.

Vi går nu gennem "møllen" og videre ad trappen ned til selve blåkilden. Her fortæller Helge både om de botaniske forhold, og om dyrelivet. Ligeledes om hvordan de geografiske forhold bevirker, at kilden afgiver så meget vand som hele 150 l/sek. hvilket svarer til et forbrug som Sæbys og Frederikshavns tilsammen.

Med det formål at skåne kilden, er der anbragt nogle lave plankebroer hen over denne. Disse var som følge af den megen væde utroligt glatte, ligesom stien videre frem langs bakken bare var eet stort ælte. Faktisk var der ingen af os der nogen sinde før har gået i så meget pløre på dette sted. For hvert skridt lød det som når en kalv trækker benet op af et mosehul.

Da vi når frem til bunden af Slettingen stopper vi op ved den gamle oldtidsvej, hvor Helge fortæller om både denne og om de mange gravhøje her på egnen. Der findes nemlig ikke mindre end ca. 50 af disse pr. kvadratkilometer i hele landet som gennemsnit. En historiker har for nyligt fastslået, at dette faktisk var en høj for hver familie, der levede i oldtidens Danmark, idet man regner med at datidens befolkning udgjorde omkring 200.000 personer, og at der har været anlagt ca. 50.000 af disse høje i alt.

Som svar på et spørgsmål om hvorfor bakkerne netop her afgiver så meget vand, forklarer Helge, at dette har noget med strukturen i undergrunden at gøre. Bakkerne består af kalk på begge sider af Lindensborg å, men pga. en gammel forkastning, som senere blev fyldt op med ler, er der ikke mere nogen direkte forbindelse mellem kalklagene. Det enorme tryk, som de store bakker udøver på den forholdsvis porøse kalk, er derfor årsagen til at disse store vandmængder kan blive presset ud af undergrunden. Omsætningen fra regnvand til kildevand kan iøvrigt være helt op til 50 år her i skovområdet, hvilket indebærer at vandet er fuldstændigt rent.

Helge vil derefter fortælle noget om Dødemandstræet, men indleder dog med at sige: "Det kender I da godt". Dette er fmd. dum nok til at sige ja til, hvorpå Helge svarer: "Det var godt", mens han bare drejer rundt på hælen. Drillepinden har hermed opnået hvad han vil, nemlig at fmd. må til at fortælle om dette træ, og om da kromanden Jørgen Pedersen, under en natlig ekskursion, blev bedt om at give en kop suppe af en mystisk stemme oppe fra træet. Det er i øvrigt ikke til at regne ud, hvem denne stemme mon kunne tilhøre

På vejen videre op ad Slettingen kommer vi lige forbi et af skovens vel nok flotteste øjetræer, nemlig Albuetræet. Lidt efter får man frit udsyn ud over Sibjerg med nogle særprægede bøgetræer. Stammerne står helt ude i den vestre side, fordi vinden har formet grenene således, at 3/4 af træet rækker langt op ad bakken, uden at grenene på noget sted rører ved jorden.

De to stednavne på henholdsvis bakken og grusvejen ned mod ådalen, Sibjerg og Simon (med tryk på de sidste stavelser), er ifølge gamle Peter Ørnebjerg såre logiske, idet de med relation til Gravlev sø ganske enkelt betyder søbjerget og sømundingen.

Da vi nu er i november måned, er det også tid for at holde stævnemøde med Marianne. Og da Mariannes bidrag til stævnet som bekendt går ud på at forsøge tilværelsen med dejlig hjemmelavet gløgg, har hun og Helge aftalt, at dette skal foregå oppe ved Langerumhus. Der er rigeligt med gløgg og småkager til alle, hvorfor det da heller ikke varer længe, før vi befinder os i et muntert selskab. Dette får atter vis person til at drille, idet det sædvanlige offer får tilbudt en portion gløgg af 5-6 forskellige damer. Og det vel at mærke efter at han havde nydt sine egne 3 portioner. Det er da godt at Marianne ikke er sådan over for sine medmennesker.

Turen går nu videre langs skovbrynet op mod Rebild Kirkevej, men lige efter spejderhytten drejer vi dog atter ind i skoven til venstre. Vi befinder os nu i Nørreskoven, og det varer heller ikke længe før vi finder en dejlig plads i nærheden af et jordfaldshul hvor vi holder middagsrast. Var det mon her Frode faldt i med sine heste for ikke så mange år siden?

Tilbageturen til p-pladsen tangerer igen kirkevejen, men kun på et kort stykke på ca. 100 meter, hvorefter vi følger den vej, der går lige ned mod Skeldalen. Vi drejer dog af til højre op gennem Bjergeskoven, og efter en dejlig vandring gennem denne, toner vore biler pludselig frem mellem træerne i det fjerne, således at atter en herlig tur dermed var bragt tilende.

Appendiks.

Vi fik efterfølgende en henvendelse fra Statsskovrider Uffe Laursen, fordi vi uberettiget var kørt ind til Langerumhus. Man må nemlig ikke færdes på skovens veje med et motorkøretøj, og ej heller opholde sig inden for 50 meter fra beboede bygninger. Det blev dog ikke til et gratis ophold på Kragsskovhede denne gang, idet en efterfølgende snak med en venlig og forstående Uffe Laursen ryddede nogle misforståelser af vejen. Beboeren havde nemlig sagt, at vi gerne måtte blive holdende, mens vi nød vores gløgg og småkager. Hun havde dog ikke selv villet tage imod en tilbudt portion af denne liflige drik.

Tur 8.

Det var med bange anelser, vi imødeså vores juletur til Rebild den 13. december, for også denne gang var der rent ud sagt et møgvejr i dagene op til weekenden. Så sent som lørdag aften faldt der isslag, og søndag morgen øsregnede det.

Vi skulle denne gang, som noget nyt, prøve at holde julesflutning hos "Røverne" i Rebild, hvor vi, i lighed med sædvanen andre steder, havde en aftale om at opgive det endelige deltagerantal ud over 100, når der var talt op søndag morgen. Formandinden var forlods blevet truet med at det blev hende, der skulle gå ind og melde det, hvis vi kun blev 30. De bekymringer kunne vi nu godt have sparet os, for der kom nemlig ikke mindre end 106 personer. Flot, flot.

Som en følge af at bakkerne i Rebild var særdeles glatte og våde, og derfor næsten "livsfarlige" at færdes i, foreslog Helge at vi blot skulle tage ud på en forholdsvis kort tur, som så til gengæld kunne slutte oppe i Blokhuset. Godt at vi har dette.

Ved Hyldgaardsminde hører vi lidt om kromanden Frimuth Engelst og hans hvide Mercedes, men især noget om selve Per Hyldgaard, der blot var en fattig skovarbejder, med en enkelt ko og islænderhesten "Musse". En gang imellem kunne det være meget svært for et spand heste at trække et stort læs tømmer op gennem hulvejen, hvorfor man måtte lade dem få et hvil undervejs. Det fortælles, at en dag hvor det ikke var lykkedes at komme i gang, uden at vognen blev trukket baglæns, måtte man hente P' Hyldgaard og Musse. Spænd fra, sagde P' Hyldgaard, hvorefter Musse alene trak læsset op gennem hulvejen.

At P' Hyldgaard selv var brølstærk er følgende skrøne et godt bevis på. En dag hvor han og en kammerat var ude at fælde nogle store graner, faldt en af disse så uheldigt at den flækkede kammeratens hoved. P' Hyldgaard løftede det tunge træ væk ene mand, hvorefter han pressede kammeratens hoved sammen med hænderne. Bagefter fortalte han sin egen version af episoden: "A holt, og holt, og holt`et sammen i tow timer. Og han kom sig sgu.

Vi går nu ned ad den glatte trappe, hvor Dronning Margrethe 2. engang er faldet under en Rebildfest, hvilket endda skete på en dejlig sommerdag. Men alle når dog frelst hen til stedet hvor Blokhuset tidligere var placeret. Her hører vi lidt om dettes historie, og om den senere flytning op til den nuværende plads. Det var den daværende amerikanske ambassadør, Mrs. Ruth Bryan Owen, der indviede det gamle Blokhus, og ved den lejlighed spurgte pressen, hvad hun syntes om Kong Christian X og Th. Stauning. Svaret var: Jeg kan godt lide kongen, men Stauning - ham elsker jeg.

Helge var engang turleder for nogle pensionister, hvor han fortalte om den første Rebildfest i 1912. Den fest, der druknede i regn. En ældre hvidhåret herre kunne bekræfte hvad Helge fortalte, han havde nemlig selv været med som dreng. Han og faderen var cyklet fra Aalborg, og moderen havde forlangt at drengen skulle have sit søndagstøj på, hvis kongen nu skulle få ham at se. Da de kom tilbage til Aalborg var alt deres tøj sølet til af regn og mudder, og den dominerende moder skældte ud, mens faderen gemte sig bag kakkelovnen. Tilslut kom han dog forsigtigt frem og sagde: "Jamen Mor dog, tænk dog på at drengen har set mindst 20 automobiler i dag.

Helge mindes ligeledes hvordan han første gang hørte noget om røverne fra Rold. Jeppe Aakjær havde tidligere skrevet et trebindsværk om St. Steensen Blicher, hvor der bl.a. stod noget om røverne. Da dette værk befandt sig på landsarkivet i Viborg, tog Helge turen derned, men en sur arkivar var dog ikke videre begejstret for Jeppe Aakjær.

Helge fik dog at se, hvad han kom efter, og nu kender vi jo alle til historien om de navnkundige røvere fra Rold.

Turen fortsætter nu ned forbi Lille Stendal, og Helge fortæller om hvor fredeligt der kan være her, selv under de største Rebildfester. Dette inspirerer ham også til at fortælle om vigtigheden af at bringe folk ud i naturen. En af de personer der har gjort en stor indsats på dette område, var kongen af Rold - skovrider Jens Hvass. Han har bl.a. skrevet den første udgave af Skovridersens Travebog, og efterhånden fik han lært folk, ja selv fine fruer fra Hellerup, Gentofte og Charlottenlund, at gennemføre de beskrevne ture, som havde en udstrækning på helt op til 18 kilometers længde.

Jens Hvass var en meget stor personlighed. Han var elsket af de, som turde svare ham igen, mens alle andre ikke kunne døje ham. Han sagde selv du til alle, men Gud nåde og trøste den skovarbejder, der sagde du til Jens Hvass. Selv skovfogederne var underlagt den samme hårde linie, med undtagelse af Rudolf Sørensen på Tveden. Denne var en rigtig himmerlænding, og hvis man vil vide noget om Rold skov i 1500 og 1600 tallet, er det værd at læse hans beskrivelse af området i 1948 udgaven af Himmerland og Kjær Herred.

Vi går nu op til Cimbrerstenen. Her fortæller Helge bl.a., at netop på grund af Cimbrertogtet til Rom, er Himmerland blevet det første sted i hele Nordeuropa, man overhovedet kender på skrift. Himmerland er jo som bekendt lig med Cimbrerland.

I 1920 gik der en bølge af lokalfølelse hen over Himmerland, med koryfæer som Peter Riismøller, Gudmund Schütte og Johannes V. Jensen i spidsen. Billedhuggeren Anders

Bundgaard er mester for den af os alle kendte Cimbbersten, idet han udsmykkede et stort stykke rhombeporfyr, der blev fundet ude i Rebild Skovhuse, med at udhugge en tyr øverst oppe, samt forsyne den med følgende runelignende tekst: "Kimberne drog ud fra disse egne 120 aar før Christus".

Oppe i Blokhuset bliver vi budt velkommen af vores dejlige veninde, Marianne, som tillige fortæller os om husets historie. Det nuværende Blokhus er afløseren for det, der blev flyttet herop i 1989, men som desværre gik tabt med alt sit inventar ved en påsat brand i 1993. I modsætning til det gamle Blokhus, der var bygget af tømmerstokke fra alle Amerikas stater, kom tømmeret til det nye oppe fra de store skove i staten Washington. Bjælkerne er tildannet af cedertræ, og da de forlods var samlet i blokke, tog det kun 4 1/2 dag at bygge huset op her på stedet.

Vi hører også om arbejdet med at indsamle nye effekter blandt udvandrere i Amerika, og man må sige, at der her er vist både stor kreativitet og offervilje. Selv om der gik mange uerstattelige ting tabt ved branden, er det mindst lige så spændende at være gæst i det nye, som det var i det gamle Blokhus.

Blokhuset fortæller da også en historie, som vedrører os alle, idet der udvandrede ca. 10% af Danmarks befolkning i årene mellem 1864 og 1. verdenskrig. Og da befolkningen på det tidspunkt udgjorde ca. 3 millioner, drejer det sig altså om ikke mindre end 300.000 personer, hvoraf de fleste endda kom fra begrænsede områder, som Lolland, Falster og her fra Himmerland.

Med forløberturene i 1987 har vi nu gennemført 1 + 11 sæsoner i Rold Skovs Venner, hvorfor vi syntes, det var på tide med lidt fornyelse hvad angår vores julearrangement.

At vi så også har fundet et nyt og spændende sted, hvor vi kan slutte af for årets mange begivenheder, kan vi takke Helge og Marianne for. Vores to venner har nemlig fået for vane at tage hen på Røverstuen i Rebild, hvor de ofte nyder en god og såre dansk føde, nemlig stegt flæsk med kartofler og persillesovs.

Som en ansvarlig bestyrelse kunne vi ikke sidde vore venners erfaringer overhørig, uden at vi også måtte prøve disse af. Og da vi som bekendt fik vores grønål og brune kartofler sidst på sommeren, var der ikke langt til at beslutte, at denne anretning med efterfølgende æblekage skulle være årets "julefrokost".

Vi kan kun sige, at denne disposition var en stor succes, hvilket med sikkerhed kan måles, idet Preben Skov spiste ikke mindre end 17 stykker flæsk. Men også mange andre gav udtryk for at det var dejligt med en anderledes middag. Alle får jo rigeligt med traditionel julemad i denne tid.

Men også det nye sted, som består af flere afdelinger med navne som Rakkeren, Røveren, Krybskytten, Natmanden og Top Karen, vakte stor begejstring. Vores arrangement foregik i den helt nye afdeling, Top Karen, der har plads til 160 personer. Det var helt utroligt, hvor hyggeligt og veletableret her allerede er blevet, idet huset kun bestod af en sokkel og intet andet, da vi bestilte stedet i september måned. Det hele ejes af arkitekt Erik Eriksen, og som overrøver er ansat Søren Krumbøsse, alias Søren Møller. Vi må dog ikke her glemme fru Birte, der har det kulinariske ansvar.

Som sædvanlig var der en *kort* tale af fmd.. Tale og gaveoverrækkelse til Helge og Marianne af Knud, med efterfølgende takketalere af vore to venner. Men her ud over, var der også underholdning af selveste overrøveren, Søren Krumbøsse, idet denne både skød med skarpt, samt spillede og sang af fuldeste bryst. Tilslut var det dog medlemmernes egen tur til at synge med på en alternativ julesang, som Tove Kjærgaard havde mangfoldiggjort for os.

Det blev sent inden de sidste forlod stedet, hvilket siger noget om den gode stemning, der herskede under hele forløbet. Tilbage sad så en bestyrelse, der kunne glæde sig over en formidabel sæson, hvor alt var lykkedes. Måske lige undtagen samarbejdet med vejrguderne i den sidste del af året.

p.a.

Tegning af jagthorn og jagtgevær.

Turudvalg i sæson 1998.

Marianne og Helge V. Qvistorff, Stendalsvej 42, 9520 Skørping.

Hanne og Knud Andersen, Blomsterskrænten 23, 9400 Nørresundby.

Karin og Carsten Skov, Moltkesvej 19, 9000 Aalborg.

Birgit Eriksen, Harrildvej 30, Ø. Hornum, 9530 Støvring.

Esther Studstrup, Lundegårdsvej 88, 9490 Pandrup.

Käthe Larsen, Nibevej 220, Molbjerg, 9240 Nibe.

Hanne og Per Andersen, Harlekinvej 7, 9000 Aalborg.